

Opinnäytetyö AMK

Sosionomi

Nsosts13

5/2019

Pipsa Ruuhonen

PÄIVÄTOIMINTA NUORTEN ARJEN TUKENA

– Kokemuksia päivätoiminnasta

OPINNÄYTETYÖ AMK | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi

Turku 23.05.2019 | 38 s. + liitteet 5 s.

Laura Närvi

Pipsa Ruohonen

PÄIVÄTOIMINTA NUORTEN ARJEN TUKENA

- Kokemuksia päivätoiminnasta

Opinnäytetyön aiheen idea syntyi harjoittelujaksollani Turun Validia-talossa liikuntarajoitteisten/vammaisten nuorten päivätoiminnan ohjaajana. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille päivätoiminnan asiakkaiden kokemuksia päivätoiminnasta ja tyytyväisyyttä palvelun toteutuksesta. Turun Validia-talo koki tutkimuksen tarpeelliseksi, jotta voitiin kartoittaa päivätoiminnan laatua sekä kehittämistarpeita asiakkaiden näkökulmasta. Opinnäytetyön haastattelututkimus toteutettiin Turun Validia-talossa, jossa haastattelin päivätoiminnan henkilökuntaa, päivätoiminnan asiakkaita sekä asiakkaiden omaisia.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa aiheina käsitellään mm. elämänkaarta, nuoruutta, päivätoimintaa, vammaisuutta, vammaislakia, toimintakykyä sekä sen rajoitteita. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Haastattelut olivat pari- sekä yksilöhaastatteluja.

Haastattelututkimuksen tuloksina saatiin asiakkaiden kokemuksia, tyytyväisyyttä sekä toiveita päivätoiminnan toteutukseen liittyen. Henkilökunnan ja omaisten haastatteluiden tuloksena saatiin tietoa heidän näkökulmistaan päivätoiminnasta ja sen toteutuksesta Validia-talossa. Päivätoiminta on suunnattu vammaisille/liikuntarajoitteisille nuorille/nuorille aikuisille. Päivätoiminnan koetaan rytmittävän arkea ja se tarjoaa vertaistukea sekä mielekästä tekemistä arkeen yhdessä

ASIASANAT:

Nuoret, toimintakyky, vammaisuus, päivätoiminta, kokemukset päivätoiminnasta, kuntoutus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

23.05.2019 |

Laura Närvi

Pipsa Ruuhonen

DAY ACTIVITY SUPPORT THE EVERYDAY LIFE OF YOUNG PEOPLE

- Day activity experiences

The idea of the Thesis emerged during my traineeship at the Validia-House in Turku as a day activity supervisor for young people with disabilities/physically disabled. The objective of the Thesis is to highlight the experiences of day activity customers and their satisfaction with the implementation of the service. The Validia-House in Turku perceived the need for research to identify the quality of day activity and development needs from the customers' point of view. The interview survey for the Thesis was carried out at the Validia-House in Turku, where I interviewed day activity clients, day activity staff and their immediate families.

The theoretical part of the Thesis deals with topics such as: life cycle, youth, day activities, disability, disabilities Act, functional capacity and its limitations. As the research method, a semi-structured interview method was used. The interviews included paired and individual interviews.

The results of the interview survey resulted in customer experiences, satisfaction and hopes for day activity implementation. As a result of interviews with personnel and relatives, information was obtained about their views on day activities and their implementation at the Validia-House. Day activities are aimed at young people/young adults who are disabled/with physically disability. Day activity are considered as an impetus of daily life and it provide peer support as well as meaningful daily activities.

KEYWORDS:

Young people, functional capacity, disability, day activities, day activity experiences, rehabilitation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 NUORUUS	7
2.1 Elämänkaari	7
2.2 Nuoruus elämänvaiheena	9
3 VAMMAISUUS	11
3.1 Nuoruus ja vammaisuus	11
3.2 Vammaisuuden kokeminen	16
3.3 Toimintakyvyn rajoitteet	17
3.4 Vammaispalvelulaki	18
4 PÄIVÄTOIMINTA	20
4.1 Nuorten päivätoiminta	20
4.2 Kuntoutustoiminta	21
5 TUTKIMUS	22
5.1 Aiheen valinta ja tavoite	22
5.2 Tutkimuksen toteutus	22
5.3 Tutkimusmetodi	23
5.4 Tutkimustehtävä ja -kysymykset	24
5.5 Aineistonhankinta ja analyysi	25
5.6 Puolistrukturoitu haastattelu	25
6 TULOKSET	26
6.1 Nuorten kokemukset päivätoiminnasta	26
6.2 Omaisten kokemukset päivätoiminnasta	29
6.3 Ohjaajien näkökulma päivätoiminnasta	30
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8 POHDINTA	37
LÄHTEET	38

- LIITE 1 SAATEKIRJE & TUTKIMUSLUPA**
LIITE 2 HAASTATTELUKYSYMYKSET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on nuorten/nuorten aikuisten päivätoiminta, kyseinen päivätoiminta järjestetään Turun Validia-talossa ja se on suunnattu liikuntarajoitteisille/vammaisille nuorille, joilla ei ole esimerkiksi työpaikkaa tai opiskelupaikkaa. Päivätoiminnan tarkoituksena on rytmittää arkea, tukea nuorten arkea ja elämänhallintaa, tarjota vertaistukea ja mielekästä tekemistä ryhmämuotoisena toimintana, sekä tarjota sosiaalisia kontakteja.

Turun Validia-talo sijaitsee Kupittaalla, Validia tarjoaa mm. asumispalveluja liikuntarajoitteisille, kehitysvammaisille ja muille toimintaesteisille henkilöille. Validia tuottaa myös paljon muitakin palveluja, kuten päivätoimintaa nuorille sekä aikuisille. Validia on yksityinen palveluntuottaja ja osa invalidiliittokonsernia, joka on toiminut Suomessa noin 50-vuotta.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään mm. nuoruutta, vammaisuutta, toimintakykyä ja sen rajoitteita sekä päivätoimintaa ja kuntoutusta, joka on iso osa kyseisen asiakasryhmän arkea. Tutkimuksen tavoitteena oli saada esille päivätoiminnan asiakkaiden toiveita ja kokemuksia päivätoiminnan toteutuksesta ja laadusta, jotta Validia-talo voi mahdollisesti kehittää toimintaa vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Tutkimus toteutettiin Turun Validia-talon tiloissa aikavälillä 2017-2018, tutkimukseen haastateltiin päivätoiminnan asiakkaita, päivätoiminnan henkilökuntaa sekä asiakkaiden omaisia. Tutkimukseen haluttiin myös henkilökunnan ja omaisten näkökulmaa palvelun toteutuksesta ja kehittämistarpeista. Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Haastattelututkimukseen osallistui yhteensä 8-henkilöä. Tutkimuksen tuloksiin on koottu taulukoita esille tulleesta informaatiosta ja tuloksissa on esitetty myös haastattelujen suoria kommentteja Validia-talon päivätoiminnasta.

2 NUORUUS

Ihmisen psykologinen kehitys on monimuotoinen tapahtumakulku. Se kattaa psykologisen kehityksen, kognitiivisen kehityksen, emotionaaliset perusmekanismit, sosiaalisen kehityksen sekä kuinka toimia yhteisössä. Kehityksen monimuotoisuus näkyy yksilöllisyytenä, joihin vaikuttaa perusominaisuudet, perinnöllisyys sekä elinympäristö. Psykologiset mekanismit, kuten ajattelu, tunteet, motivaatio sekä sosiaalinen toiminta ovat jatkuvassa muutoksessa. Kehityksen muutokset voivat vaikuttaa myöhempään elämäntapaan. (Ahonen ym. 2009, 10-11.)

2.1 Elämänkaari

Elämä voidaan jakaa erilaisiin elämänvaiheisiin, jotka koostuvat tyypillisistä kehitystehtävistä. Elämä voidaan jakaa syntymään, lapsuuteen, nuoruuteen, aikuisuuteen, vanhuuteen ja kuolemaan. Elämäntavalla tarkoitetaan ihmisen sosiaalisia rooleja elämän aikana, kuten perhe, työ yms. Jokaisen kohdalla elämä sisältää valintoja, joista seuraa jonkinlainen lopputulos ja mahdollisuuksia. Suomessa syntyy noin 60.000 lasta vuosittain. Sairaus ei heikennä kenenkään ihmisarvoa. Mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä Suomessa on hyvät, sillä mm. neuvolajärjestelmä tukee kasvua ja kehitystä. (Peda.net 2019)

Lapsuus on kasvun ja kehityksen aikaa, jolloin lapsi on riippuvainen hoitajastaan. Huoltajien huolenpito antaa pohjan kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Lapsuusikä alkaa syntymästä ja kestää noin 10-12 vuotiaaksi. Vauva/pikkulapsi-ikä on 0-3 v, leikki-ikä on 3-6/7 v, keskilapsuus on 6/7-12 v. (Peda.net 2019)

Nuoruuden aikana kasvu ja kehitys jatkuu, mutta kehitys on erilaista. Nuoruudessa alkaa itsenäistyminen ja rajojen etsiminen. Nuoruudessa muutokset näkyvät selvästi fyysisinä muutoksina, ystävät tulevat tärkeämmiksi ja vanhempiin otetaan etäisyyttä. Nuoruuden aikana ihminen voi omilla valinnoillaan vaikuttaa terveyteen ja tulevaisuuteen. Matka kohti aikuisuutta alkaa noin 13 vuotiaana ja päättyy aikuisuudessa. Matkaan kuuluu erilaisia tunteita, kuten pelkoa, iloa ja hämmennystä, kehityksen mukana tulevat

tunteet ovat normaaleja. Varhaisnuoruus on 11-16 v, nuoruus on 15-19 v, myöhäisnuoruus on 18-22 v. (Peda.net 2019)

Suomessa ihminen on lain mukaan täysi-ikäinen 18-vuotiaana. Aikuisuudessa ihminen on kypsä ottamaan vastuun itsestään ja läheisistään. Täysi-ikäisenä ihminen on vapaa päättämään asioistaan ja samalla huolehtimaan velvollisuuksistaan. Vastuun kasvaessa ihminen aikuistuu. Aikuiseksi kasvamiseen kuuluu opiskelu, ammatin hankkiminen ja työelämään siirtyminen. Elämä ei aina mene niin kuin on suunnitellut, silloin tarvitaan erilaisia taitoja selviytymiseen. Sairastuminen tai vastaava voi mullistaa elämää. Onnistumiset rikastuttavat elämää. Aikuisuuden alkua ja loppua ei voi määritellä tarkasti numeroissa. Psykkisen kypsyyden ihminen saavuttaa noin 24-vuotiaana, aikuisuus päättyy vanhuuteen. (Peda.net 2019)

Suurin osa ihmisistä elää vanhuuteen saakka. Kokemus terveydestä ja hyvinvoinnista vaikuttaa vanhuuteen. Aktiivisuuden määrä ja hyvinvointi vanhuudessa on yksilöllistä. Ihmissuhteiden merkitys ihmisen vanhetessa korostuu. Vanhuuden alkamisikää on vaikea määritellä, mutta sitä pidetään noin 60-65 v eteenpäin. (Peda.net 2019)

Elinajanodote suomessa on keskimääräisesti noin 80-vuotta, mutta suomessa moni elää pidempään. Toisaalta kuolema on läsnä jokaisen elämässä, se voi kohdata missä tahansa elämäntilanteessa. Läheisen kuolema on vaikea asia, kuin myös nuoren ihmisen kuolema. Pitkän ja hyvän elämän jälkeen, kuolema on helpompi hyväksyä. (Peda.net 2019)

Kun ihmisen kehitystä kuvataan elämänkaari näkökulmasta, se näyttäytyy ikään kytkeytyvänä mukautumiskyvyn muuttumisena. Kehitys jatkuu prosessina läpi elämän. Millään ikäkaudella ei ole ensisijaista roolia kehityksen säätelyssä. Eri ikävaiheissa on vastassa erilaisia ja uusia kehittymisen tarpeita, kehitys voi kulkea eri suuntiin. Ikä tuo mukanaan fyysisiä muutoksia sekä erilaisia ympäristön odotuksia, jotka muokkaavat kehityksen suuntaa. (Ahonen ym. 2009, 169). Yksilöllinen kehittyminen on myös kontekstisidonnaista. Kehitystä tapahtuu ympäristön ja yksilön vuorovaikutuksessa, ympäristön vaikuttaessa yksilöön ja yksilön muokaten ympäristöä. (Martin 2016, 23.)

2.2 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on siirtymäaika lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruuden kehitys sisältää ainakin neljä kokonaisuutta: Fyysiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehittyminen, sosiaalisen piirin laajeneminen ja sosiaalisen ympäristön muutokset. Puberteetti on näkyvimpiä muutoksia ihmisen elämässä. Se alkaa hormonaalisina muutoksina ja aivojen neuroendokriinisina muutoksina ja jatkuu kasvuna ja kehityksenä ja se päättyy sukukypsyyden saavuttamiseen. Nuoren kehitykseen vaikuttavat fysiologiset muutokset, erilaiset psykologiset ja sosiaaliset tekijät, kehitys koostuu näiden tekijöiden vuorovaikutuksesta. (Ahonen ym. 2009, 124-128.)

Nuoren ajattelutaidot kehittyvät valtavasti toisen elinvuosikymmenen alussa. Ajattelussa näkyväksi tulee tulevaisuuteen suuntaava ajattelumalli. Ajattelutaitojen kehittyminen avaa nuorelle laajemman maailman ja tapahtumat. Nuoruusiän kynnyksellä oman tulevaisuuden ratkaisut pohdituttavat. Päätöksentekotaidot ja suunnittelutaidot lisääntyvät. Sillä on merkitystä, koska nuoruuden aikana tehdään valinnat mm. koulutuksesta, ammatinvalinnasta sekä ihmissuhteissa tehdään keskeisiä ratkaisuja. Kehittyminen antaa pohjaa myös nuoren periaatteille ja moraalille, kyky ymmärtää toisen näkökulmaa on yhteydessä myös nuoren omaan moraaliseen käsitykseen. Nuori alkaa hahmottaa ympäröivää maailmaa ja omaa tulevaisuutta. Aivot kypsyvät ja se mahdollistaa uuden oppimisen. (Ahonen ym. 2009, 128-129.)

Nuoren sosiaalinen ympäristö koostuu pitkälti perheestä ja toveripiiristä. Nuoruuden aikana nuori saa enemmän vapautta ja viettää vähemmän aikaa perheen kanssa ja taas enemmän kaveripiirissä. Ikätoverien merkitys varhaislapsuudessa on jo suuri, mutta nuoruudessa se korostuu. Eri-ikäisiin ihmisiin kohdistuu erilaisia normatiivisia odotuksia, jotka ovat kehitystehtäviä. Nuoruuden keskeiset kehitystehtävät ovat sukupuoli-identiteetin omaksuminen ja suhteiden luominen, koulutus, valmistautuminen työelämään, valmistautuminen perhe-elämään ja ideologian omaksuminen. Ihmiseen kohdistuvat odotukset ja haasteet muuttuvat iän myötä, niiden onnistuminen luo pohjaa hyvinvoinnille ja myönteiselle kehitykselle. Institutionaalisella uralla tarkoitetaan kehitystä sääteleviä polkuja ja solmukohtia, joista ensimmäinen on siirtyminen esim. lukiioon tai ammattikouluun. Kehitystehtävät luvat pohjan nuoren psyykkissosiaaliselle kehitykselle. (Ahonen ym. 2009, 130-132.)

Nuoruudessa kohdataan paljon haasteita ja mahdollisuuksia, ne kanavoivat nuoren toimintaa, päätöksiä ja valintoja. Nuori kuitenkin valitsee itse erilaisia kehitysympäristöjä ja ohjaa omaa elämäänsä. Nuori valitsee itse erilaisia harrastuksia, koulutusvalintoja, sekä millaiseen toveripiiriin hakeutuu. Monesti nuori saavuttaa haluamansa, mutta ei aina eikä siinä muodossa kuin ajatteli, esimerkiksi haluttuun koulutukseen voi olla esteitä päästä. Tällöin nuoren tulee sopeutua tilanteeseen ja sopeuttaa tavoitteitaan. Nuori muodostaa kuvaa itsestään palautteen pohjalta sekä tietyn aseman edustajana. Itseä koskevan käsityksen muodostumista kutsutaan identiteetin muodostamiseksi. (Ahonen ym. 2009, 132.)

Nuoret näkevät elämänsä normatiivisina rakenteina, kuten ammatti, työelämä, avioliitto ja lapset. Nuoret hahmottavat näitä peräkkäisiä siirtymiä elämässä. Oman elämän ohjaus pohjautuu nuoren omalle motivaatiolle, tavoitteille, jotka kumpuavat yksilöllisistä piirteistä ja elämänhistoriasta. Oman elämän ohjaus perustuu motiiveille, mutta sen toteutusta ohjaa ikään liittyvät ympäristön mahdollisuudet ja rajoitteet. Nuori kohtaa tietynlaisen ”mahdollisuuksien paljouden”, joka ohjaa ja rajaa yksilön mahdollisuuksia. Osa oman elämän ohjaamisen taitoon liittyy suunnitteluun, että luo erilaisia strategioita ja työskentelee tavoitteiden toteutumisen eteen. Oman elämän ohjaamiseen liittyy myös nuoren minäkuva. Myönteisen minäkuvan omaavat nuoret tähtäävät suoraviivaisemmin omia tavoitteitaan kohti. Nuoret joilla on heikko minäkuva, käyttävät vähemmän tehokkaita strategioita. Epäluottamus omiin kykyihin aiheuttaa ahdistusta ja johtaa tehtävien välttelyyn. Minäkuvan pohtiminen on osa identiteetin muodostusta. Jokaisella nuorella on oma motivaatiosuuntautuminen, joka perustuu elämäkokemuksiin, vanhempien malliin, persoonallisuuteen ja yksilöiden eroihin. (Ahonen ym. 2009, 134-137.)

Nuoruuden huoliin kuuluu mm. pelkoa, ettei onnistu kehitystehtävien ratkaisussa. Huolet voivat liittyä mm. koulumenestykseen, työelämään tai parisuhteeseen/avioliittoon. Huolet voivat liittyä myös läheisiin tai yhteiskunnallisiin ongelmiin. Vanhemmat antavat mallia nuorten ratkaisuille. Ikätoveriryhmä vaikuttaa myös nuoren ajatteluun ja toimintaan. Ikätoveriryhmien koulutussuunnitelmat saattavat olla hyvin samanlaisia. Samoissa ryhmissä vaikuttavat nuoret voivat vaikuttaa toistensa suunnitelmiin, silloin on kyse sosialisatiosta. Samanlaiset nuoret voivat hakeutua myös samanlaisiin ryhmiin, kyse on silloin selektiosta. Minäkuva vaikuttaa paljon siihen, millaisia toimintastrategioita nuoret käyttävät. Nuoren minäkuvaa määrittää mm. palaute ulkonäöstä, hyväksyntä, tai koulu-/urheilu-urituksiset. Nuoren asema tai rooli vaikuttaa siihen, millaisen identiteetin hän omaksuu. (Ahonen ym. 2009, 142-143.)

3 VAMMAISUUS

Ihmiset ohjaavat fyysistä, kognitiivista, sosioemotionaalista ja persoonallisuutensa kehitystä omista lähtökohdistaan, asettamalla tavoitteita, tekemällä valintoja ja miettimällä keinoja vaikeuksien voittamiseksi. Kehitykseen vaikuttaa mm. ikä, epänormatiiviset elämäntapahtumat ja historiallinen aika. Epänormatiivisia elämäkokemuksia voi olla esimerkiksi muutto eri kulttuurin pariin tai onnettomuus/sairaus, joka pakottaa ihmisen suuntaamaan elämää uudelleen. Suunnitelmallisuus luo pohjaa elämälle ja vaikuttaa elämänlaatuun sekä kehitykseen. (Ahonen ym. 2009, 169-170.)

Vammautuminen tai sairaus voivat asettaa uudenlaisia haasteita sekä aiheuttaa muutoksia elämäntapahtumiin. Elämän jatkuvuus voi keskeytyä ja aiemmat käytösmallit muuttua. Vammautuminen tai sairauden eteneminen voivat aiheuttaa sosiaalisten roolien muutoksia. Kova elämänmuutos voi pakottaa identiteetin uudelleen rakentamiseen. Nuoret ovat tutkimuksessa kokeneet vammautumisen tai sairauden elämän käännekohtaksi, joka vaikuttaa nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. He ovat kokeneet sen horjuttaneen elämän jatkuvuutta, he kokevat sen merkittävänä muutoksena ja normaalin elämäntavan siirtymäksi. Voi olla, että kaikki arjessa tarvittavat taidot joutuu opettelemaan uudelleen, vaihdettava koulutussuuntaa tai on lopetettava nykyiset opinnot kokonaan tilannemuutosten takia. Toimintakyky tai voimavarat saattavat muuttua, joka voi johtaa siihen, että toimeentuloa täytyy hakea esim. työkyvyttömyyseläkkeen muodossa. (Martin 2016, 105.)

3.1 Nuoruus ja vammaisuus

Nuoruudessa henkilö luo omaa arvomaailmaa, joka suuntaa maailmankatsomusta. Nuoruus päättyy noin 22 ikävuoden tienoilla, silloin ollaan siirtymävaiheessa, joka on osa perustaa ja uuden alkua. Siirtymän aikana edellinen elämänvaihe, kehittyminen ja roolit tulevat tavallaan valmiiksi ja alkaa valmistautuminen uuteen vaiheeseen. Nuoruuden määrittely yhtenäisenä kehitysjaksona on ongelmallista biologisen kehityksen, sosiaalisten suhteiden ja elämänvalintojen vaihtelun vuoksi. Nuoret reagoivat muiden odotuksiin rooleja omaksuessaan, sekä jäsentävät omaa elämää arvojen ja näkemystensä perusteella. Nuoren kiinnittyminen yhteiskuntaan tapahtuu roolien omaksumisen

aikana, jolloin he aktiivisesti toteuttavat omia pyrkimyksiä sovittaen toimintaa yhteiskunnan arvoihin ja normeihin. (Martin 2016, 25-31.)

Yksilön sosiaalisen osallistumisen kannalta on olemassa mahdollistavia ja estäviä yksilö- ja ympäristötekijöitä. Mittareina voidaan käyttää esimerkiksi WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälistä luokitusta. Roolien välinen roolitasapaino mahdollistaa sitoutumisen eri roolien mukaiseen käyttäytymiseen. Hallinnan tunne lisääntyy mielekkästä roolitoiminnasta, kun osaaminen ja pystyvyys lisääntyy. Onnistunut roolien ja identiteetin muodostuminen tuottaa hyvinvointia. Eri elämäalueilla tapahtuvan merkityksellisen osallistumisen tulkitaan tuottavan tyytyväisyyttä elämään. Omaksutut roolit muokkaavat henkilön identiteettiä, käyttäytymistä ja tulevaisuudennäkymiä. Nuoruus on merkityksellistä aikaa elämässä, silloin luodaan pohjaa myöhemmälle hyvälle elämälle. Nuoruuden kehitystehtävistä suoriutuminen tulkitaan edellytykseksi seuraaville kehitysvaiheille siirtymiselle. (Martin 2016, 32-33.)

Persoonallinen identiteetti muodostuu yksilöominaisuuksista, henkilökohtaisista mielipiteistä, omasta pysyvyyden tunteesta, kehon ominaisuuksista, psyykkisistä ja älyllisistä tekijöistä sekä käsityksestä muista ihmisistä. Sosiaalista identiteettiä rakentaessa yksilö samaistuu ryhmiin, joiden arvot ja toiminnan kokee omakseen. Tyypillisesti omaa ryhmää koskevat arvioinnit ovat myönteisempiä. Erilaiset ryhmät tarvitsevat verokkiryhmiä, jotta voi tunnistaa oman ryhmän ominais- sekä erityispiirteet. Ryhmäjäsennyden merkitys vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen ja arvomaailmaan. Sosiaalisen identiteetin puitteissa yksilön odotetaan toimivan kollektiivisesti hyväksytyjen sääntöjen ja normien mukaan. Yksilön odotetaan erottuvan joukosta persoonallisen identiteetin ja yksilöllisten ominaisuuksien ja piirteiden valossa. Yksilön siis odotetaan olevan samalla persoonallinen sekä joukkoon kuuluva. Yksilön ominaispiirteet tai toimintakyky ei välttämättä ole yhdenmukainen ympäristön odotusten kanssa. (Martin 2016, 38-39.)

Identiteettiä voi myös tarkastella siitä näkökulmasta, että onko se saatu vai valittu. Annettu identiteetti muodostuu ominaisuuksista ja olosuhteista, joita yksilö ei ole valinnut tai ei ole voinut niihin vaikuttaa. Annetut identiteetit ovat ominaisuuksiltaan sellaisia, jotka yksilö on saanut syntyessään tai ne ovat tulleet hänelle lapsuudessa tai myöhemmin elämänsä aikana. Annettuun identiteettiin kuuluu mm. ikä, sukupuoli, fyysiset ominaisuudet ja perheenjäsenet. (Martin 2016, 39.)

Elämään tyytyväisyys pohjautuu omien elämäntavoitteiden ja kokemusten arviointiin. Arvioitaessa tyytyväisyyttä pohditaan menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaa. Tyytyväi-

syyden arviointi edellyttää omien kokemusten ja elämänkaaren jäsentämistä sekä tulevaisuuden suhteuttamista nykyhetkeen ja olosuhteisiin. Arviota tehdessä pohditaan omien tavoitteiden saavutettavuutta, onko saanut elämältä sen, mitä on suunnitellut tai millaiset mahdollisuudet on onnistua omissa pyrkimyksissään. Lisäksi voidaan vertailla omaa suoriutumista oman viiter ryhmän saavutuksiin. Elämään tyytyväisyyttä voidaan arvioida myös elämän eri osa-alueilla koettuna subjektiivisena hyvinvointina. Elintason subjektiivinen hyvinvointi pohjautuu tuloihin, asumiseen, terveyteen, koulutukseen ja työllisyyteen. Se voidaan kokea tyytyväisyytenä tai tyytymättömyytenä. Elämänlaatua koskevissa tutkimuksissa eritellään viisi elämänlaadun tekijää: emotionaalinen hyvinvointi, terveys, sosiaaliset suhteet/perhesuhteet, materiaallinen hyvinvointi sekä työ. Turvallisuuden tunteeseen liittyy mm. yksityisyys, riippumattomuus, autonomia, henkilökohtainen hallinta sekä tietoisuus omista oikeuksista. Yksilön vahva koherenssin tunne merkitsee sitä, että yksilö kokee hallitsevansa omia voimavarojaan ja yksilö luottaa, että omat kyvyt riittävät ympäristön odotuksiin. Osallisuuden ja toimijuuden mahdollisuus luo elämän mielekkääksi kokemisen tunteita. (Martin 2016, 51-53.)

Vammaisen henkilön fyysisen hyvinvoinnin arviointiin kuuluu terveys, kunto, liikkuvuus ja henkilökohtainen turvallisuus. Materiaalisen hyvinvoinnin arvioon kuuluu tulot, asuminen, liikkumismahdollisuudet, sekä varallisuuteen liittyvä turvallisuus. Sosiaalisen hyvinvoinnin arvioon kuuluu henkilökohtaiset suhteet, kuten perhe- ja muut sosiaaliset suhteet, osallistuminen yhteisössä, aktiviteetit, hyväksyntä, sekä saatu tuki. Emotionaalinen hyvinvointi pohjautuu yksilön elämyksiin, saavutuksiin, onnistumisen kokemuksiin, itsetuntoon, seksuaalisuuteen ja luottamukseen. Esimerkiksi vammaisen kuljetuspalvelut mahdollistavat osallistumisen eri toimintoihin, joka tuottaa hyvinvointia. Elämään tyytyväisyyttä tuovista seikoista keskiöön nousee terveys ja toimeentulo. Pyrkimys elämänhallintaan suuntaa yksilön toimintaa, se on osa myös terveyttä ja hyvinvointia. (Martin 2016, 53-55.)

Vammaisten nuorten aikuistumiseen liittyy samoja tavoitteita kuin muidenkin nuorten siirtymävaiheissa. Vammaisten nuorten elämäntavoitteisiin sisältyy myös sosiaaliset suhteet, oma pystyvyyden tunne, kehittyminen, työelämään siirtyminen, muiden auttaminen ja perheeseen liittyvät tavoitteet. Aikuistuminen edellyttää sellaisten roolien omaksumista ja sellaisten elinympäristöjen saavuttamista, jotka sopivat omiin tarpeisiin ja tuottaa hyvinvointia. Siirtymät roolimutoksineen voivat olla haastavia nuorelle. Vammaiset nuoret voivat kokea erityisiä haasteita siirtymävaiheissa vammasta johtuvien erityistarpeiden ja tuen tarpeen vuoksi, sekä rajallisten vaihtoehtojen ja mahdolli-

suuksien vuoksi, on myös pelkoa sosiaalisesta syrjäytymisestä. Vammaisten nuorten aikuistumiseen vaikuttaa heidän omat resurssit, kyvyt, terveydentila, vammat, lisäksi myös läheisten voimavarat ja heiltä saatu tuki. Merkitystä on myös yhteiskunnan palvelujärjestelmän tuella, palvelujen saatavuudella ja jatkuvuudella. Onnistunut siirtymä aikuisuuteen mahdollistaa terveen itsetunnon, todennäköisemmän työllistymisen, paremman tulotason, osallisuuden elämän eri osa-alueilla ja onnellisuuden tunteen. (Martin 2016, 59-60.)

Vammaisen nuori voi kokea erityisiä haasteita sosiaalisissa suhteissa, ammatinvalinnassa, vapaa-ajalla/harrastuksissa, mikä vaikuttaa minäkäsitykseen ja toiveikkuuteen. Vaikeuksia voi ilmetä kestävien suhteiden luomisessa, aktiviteetteihin osallistumisessa, sekä työllisyysmahdollisuuksien kapeutena. Vammaisen nuoren tulee selvittää esimerkiksi opiskelupaikkojen esteettömyys, mahdollinen opetussuunnitelman mukauttaminen, mahdollisten uusien elämäntaitojen opetteluun tärkeys, sekä mahdolliset hoitokäytännöt. On havaittu, että vammaiset nuoret osallistuvat lukio-opetukseen muita nuoria harvemmin. Myös heidän työllistyminen on harvempaa ja työn on usein osa-aikatyötä. Vammaisten henkilöiden mahdollisuudet jatkokoulutuksiin ja uramahdollisuudet ovat muita vähäisemmät, ne lisäävät eristäytyneisyyttä ja heikentävät taloudellista asemaa, jotka vaikuttavat elämänlaatuun. Vammaiset nuoret ovat suuremmissa syrjäytymisvaarassa ja osallistuvat toimintoihin vähemmän kuin muut nuoret. Yksilölliset passiiviset harrastukset kuten tv:n katselu ja musiikin kuuntelu on yleistä vammaisten nuorten keskuudessa. Vammaisten nuorten sosiaaliset verkostot ovat muita rajoittuneemmat, on todettu, että vammaisilla nuorilla on vain harvoja ystäviä, joihin usein lasketaan mm. avustajat. Vuorovaikutus muiden nuorten kanssa on vähäistä. Siirtymä lapsuuden kodista siirtyä vammaisilla henkilöillä usein myöhemmälle tai jää kokonaan toteutumatta. Itseä ja vammaa koskeva tietoisuus ja tulevaisuudenkuva auttaa sopeutumaan tilanteeseen ja auttaa tunnistamaan omia mahdollisuuksia. Nuoren näkemys myönteisestä ympäristöstä voi vahvistua, jos kokee palvelujärjestelmän toimivan, kokee yhteisön ja ihmisten joustavan ja osallisuus on sallivaa. Vammaisten nuorten siirtymävaiheiden onnistumisen kannalta on tärkeää kohdentuvien palveluiden saatavuus. (Martin 2016, 60-62.)

Vammaiset nuoret saattavat jäädä usein ulkopuolelle, tai saavuttavat päämääränsä vain osittain. Vammaisten nuorten itsemääräämisen toteutuminen on jokseenkin rajallista. Heidän elämänsäkuun vaikuttaa myös yhteiskunnan vammaiskäsitykset, kunkin nuoren vamma ja muut henkilökohtaiset tekijät, sekä ympäristöltä saatu tuki. Useiden

vammaisten nuorten elämäntulkinto ei kulje normaalibiografian mukaisesti, useat elämän osa-alueet tai kehitystehtävät jäävät toteutumatta. Suuri osa vammaisista nuorista vain haaveilee mm. perheestä, omasta asunnosta, koulutuksesta, työstä, hyvästä elintasosta tai elämänlaadusta. Elämäntulkinto ja aikuistuminen on vammaisella yksilöllistä, mutta karkea tyypittely kuvaa tutkimuksissa elämäntulkintun eritavoin näkyvää huono-osaisuutta. Haasteita koulutukseen luo erityisesti asenteet ja tarvittavien vammaispalveluiden riittämättömyys. Työllistymistä rajoittaa ennakkoluulot, joustamaton palvelujärjestelmä, sekä etuuksien ja tulojen yhteensovittamisen. Tutkimukset osoittavat, että terveyden kokemiseen ei vaikuta pelkästään vamma tai sairaus, vaan sen tuottamat rajoitukset. Sairauden tai vamman koetaan ilmentyvän ongelmina erityisesti koulunkäynnissä, työelämässä ja ihmissuhteissa. (Martin 2016, 65-66.)

Sairaus tai vamma voi estää orientoitumasta tulevaisuuteen ja muuttaa tavoitteiden asettelua. Vammaisten nuorten odotuksen elämälle kohdistuvat opiskeluun, terveyteen ja toimintakykyyn, ihmissuhteisiin, harrastuksiin, työelämään ja muihin osa-alueisiin. Terveyteen ja toimintakykyyn liittyvät odotukset ovat vammaisilla yleisempiä kuin muilla nuorilla. Työelämään liittyviä odotuksia puolestaan on vähemmän kuin muilla nuorilla. Terveyttä ja toimintakykyä koskevat odotukset pohjautuvat toiveisiin tilanteen pysymisestä ennallaan, sen kohenemiseen, tai etenevän sairauden pysähtymiseen. Ihmissuhteisiin koskevat odotukset pohjautuvat toiveisiin ihmissuhteiden pysymisestä hyvänä tai niiden lisääntymisestä. Harrastuksiin liittyvät odotukset painottuvat harrastuksen löytymiseen, taitojen kehittymiseen, harrastuksen jatkuvuuteen ja myös avustajalla on tärkeä rooli harrastusten tukena. Osa vammaisista nuorista toivoo työllistyvänsä elämäntulkintun aikana, mahdollisesti kevyempään työhön tai työhön jossa on mahdollista tehdä lyhyempää päivää. Osa toivoo, ettei joudu laitoshoitoon tai, että mahdollinen laitoshoido päättyy ja muu asumismuoto on mahdollinen. (Martin 2016, 118-120.)

Yksilötason turvattomuus ilmenee psykosomaattisina oireina, pelkona ja huolestuneisuutena. Yhteisötasolla turvattomuus voi näkyä ihmissuhteissa ja niiden laadussa. Yksittäisen ihmisen turvallisuus ja turvattomuus liittyy elämän ehtoihin ja kokemuksiin. Turvallisuuteen tai turvattomuuteen voi vaikuttaa mm. sukupuoli, ikä, elämäntulkintun vaihe, roolit, toimeentulo tai lapsuuskokemukset. Turvallisuuden tunne on keskeinen tarve, joka on tärkeä hyvinvoinnin kannalta. Turvallisuus merkitsee elämän ennustettavuutta ja sen jatkuvuutta. Turvattomuus on epävarmuutta jatkumisesta, sekä elämän ja tulevaisuuden ennustamattomuutta. Vammaisille nuorille huolta tuottaa ensimmäisenä oma terveys ja sen tila. Koulunkäynti ja opiskelu tuottaa myös paljon huolia, sekä asu-

minen, ihmissuhteet, toimeentulo, työ, arvot, asenteet, maailmantilanne sekä yhteiskunnalliset asiat. (Martin 2016, 129-131.)

3.2 Vammaisuuden kokeminen

Vammaisaktivistit ja -tutkijat ovat väittäneet, että vammaiset henkilöt ovat yksi ihmisryhmä, joka kärsii yhteiskunnassa heikosta hyvinvoinnista. Yhteiskunta on ikään kuin suunniteltu terveille ihmisille, jonka johdosta vammaisilla ei ole tasavertaista mahdollisuutta yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Vammaisilla on niukemmat osallistumis- ja valintamahdollisuudet. Yhteiskunnallisista järjestelyistä huolimatta, jalaton ei kävele, sokea ei näe, eikä kuuro kuule. Ruumiillisia ja henkisiä ominaispiirteitä ei siis voi kiertää, eikä niiden merkitystä hyvinvointiin ja sosiaaliseen osallisuuteen. Vammaisliike pyrkii edistämään näkökulmaa, että vammainen voi olla osallinen siinä missä tervekin henkilö, jos vain annetaan mahdollisuus. Yksilön todellinen toimintakyky määräytyy sisäisistä ja ulkoisista voimavaroista, sekä ympäristön sosiaalisten ja materiaalisten rakenteiden vuorovaikutuksessa. Syrjintä ja sosiaaliset haitat ovat osa vammaisuuden kokemusta, jopa niin laajasti, että niiden tunnistaminen on yleinen tapa identifioida vammaiset henkilöt. (Ahola-Launonen ym. 2018, 46-49.)

Ihmiset tekevät elämänsuunnitelmiaan suhteessa yhteiskuntaan ja sen arvojärjestelmään. Ihminen muodostaa identiteetin suhteessa yhteiskuntaan ja ihmisten tulkinnat ja toiminta muuttaa yhteiskunnan arvojärjestelmää. Se tekee näkyväksi ihmisen elämän prosessiluontoisuuden. Kokemukset poikkeavat siinä, onko ihminen ollut vammainen syntymästään lähtien vai vammautunut myöhemmällä iällä. Myöhemmällä iällä vammautuneet kokevat yllätyksenä sen, että palvelut, tieto ja tuet eivät tule automaattisesti vammautuneen tueksi, vaan tukea ja tietoa tulee osata hakea itsenäisesti. Syntymästään asti vammaiset kokevat lapsuudessaan olevansa erilaisia ja peilaavat elämäänsä siitä näkökulmasta. Vammaiset kokevat yksinäisyyttä ja yksityisyyden puutetta. Vammaispalveluiden tarkoituksena on helpottaa vammaisen elämää ja auttaa sopeutumaan vammaan ja integroitumaan yhteiskuntaan. (Vehmas 2010, 18-19.)

3.3 Toimintakyvyn rajoitteet

Toimintakyky koostuu monista tekijöistä ja sen syntyminen on monimutkainen tapahtumasarja. Perustoiminnoille pohjaa luo kehon rakenteellinen ja toiminnallinen eheys. Toimintakykyä saattaa rajoittaa synnynnäinen tai elämän aikana saatu vamma. Toimintakyvyn vaikuttavien tekijöiden kuvaamiseen tarvitaan erilaisia lähestymistapoja, biologinen prosessi on osa sitä. Tarvitaan myös elinympäristön ja yksilön näkökulma. Vamma tarkoittaa fyysistä tai psyykkistä vajavuutta, joka rajoittaa pysyvästi henkilön toimintakykyä. Kehitysvammaisuus tarkoittaa muutakin kuin elimien tai hermoston vaurioita tai vammoja. Hermoston kehityshäiriöiksi kutsutaan hermoston sairauksia, vaurioita, tai muita poikkeavuuksia. Niihin liittyy yleensä älyllisten toimintojen vajavuutta, eli älyllinen kehitysvammaisuus. WHO:n tautiluokituksen mukaan älyllisellä kehitysvammaisuudella tarkoitetaan tilaa, jolloin henkinen suorituskyky on puutteellinen tai estynyt. Yleisiin henkisiin suorituskykyihin kuuluu kognitiivinen taso, kielelliset, motoriset ja sosiaaliset taidot. Se voi esiintyä yhdessä tai erikseen fyysisen vamman kanssa. AAIDD:n mukaan kehitysvammaisuus tarkoittaa nykyhetken toimintakyvyn huomattavaa rajoittuneisuutta. Rajoitteita voi ilmetä kommunikaatiossa, itsenäisessä selviytymisessä, sosiaalisissa taidoissa, yhteisössä toimimisessa, terveydessä, oppimiskyvyssä, tai työssä. Kehitysvammaisuus ilmenee ennen 18 vuoden ikää. (Kaski ym. 2009, 14-17.)

Vaikea kehitysvammaisuus aiheuttaa henkilölle jatkuvan tuen ja ohjauksen tarpeen. Esimerkiksi koulussa ja asumisessa henkilö tarvitsee huomattavia tukitoimia. Henkilö on riippuvainen muista ihmisistä ja kuntoutus vaatii onnistuakseen paljon työtä. Jatkuvan kuntoutuksen myötä henkilö voi saada valmiuksia selvitä arjessa osittain itsenäisesti. Puutteita voi näkyä runsaasti mm. kommunikaatiossa, liikunnassa sekä kyvyssä huolehtia henkilökohtaisista tarpeistaan, kuten hallita suolen ja rakon toimintaa. Kuntoutuksessa harjoitellaan perustoimintoja, kuten liikunnallisten, syömisen ja kommunikaation perusvalmiuksien kehittymistä. (Kaski ym. 2009, 17-19.)

Puheen ja kielen kehittyminen on haaste lapselle. Kehityksen perustana on neuraalinen ja fysiologinen kypsyminen, jonka häiriöt voivat aiheuttaa ongelmia. Kielihäiriöllä tarkoitetaan kyvyttömyyttä kommunikoida sujuvasti kielen välityksellä. Oireen mukainen luokitus ryhmittelee kehitykselliset puhe- ja kielihäiriöt. Pääluokkia ovat: artikulaatiohäiriöt, viivästynyt puheen ja kielenkehitys, kielenkehityksen erityisvaikeus (dysfasia), puheen sujuvuuden häiriöt (mm. änkytys), puhe-elinten motoriikan häiriöt, nasaliiteetin häiriöt, puhumattomuus (mm. autismi), kieliopillisen kehityksen häiriöt ja luku- ja kirjoi-

tustaidon häiriöt. Kielihäiriön syytä voidaan luokitella mm. keskushermostolliset syyt, elimelliset sairaudet, perifeeriset syyt (aistifysiologiset vajavuudet), kehitysrytmin syyt, sekä psyykkiset syyt. (Korpijaakko-Huuhka & Launonen 2009, 40-41.)

CP-vamma voidaan määritellä kertavaurioksi, joka johtaa liikunnasta ja liikkeistä vastaavia aivojen keskuksia ja joka on syntynyt sikiökaudella tai ennen 3-vuoden ikää. CP aiheuttaa monenlaisia oireita vamman laajuudesta riippuen. CP-vamma ilmenee mm. toispuoleisena jäykkyytenä, raajat ovat koukistuneet/virheasennossa, niiden lihasvoima ja toiminta on häiriintynyt. Luusto ja lihaksisto kehittyvät vajavaisesti. Lihakset saattavat olla ajoittain veltot ja ajoittain liikaa jännittyneet, joillain saattaa esiintyä ataksiaa. CP-vammaisista osalla on lisävammoja, yleinen lisävamma on puheen kehityksen häiriintyminen. CP-vammaan liittyvä motorinen puhehäiriö ilmenee puheen epäselvyytenä. Suun tai nielun toimintahäiriöiden oireita ovat syömisen ja juomisen vaikeudet. CP-vamman yhteydessä saattaa olla tuntoaistin kehittymiseen liittyviä ongelmia, ne ovat yleisiä liikuntavammaisilla henkilöillä. Myös hahmottamisen kanssa saattaa ilmetä ongelmia. Aistien yhteistoiminnassa saattaa olla myös häiriöitä, jotka voivat aiheuttaa oppimisvaikeuksia. (Korpijaakko-Huuhka & Launonen 2009, 96-98.)

3.4 Vammaispalvelulaki

Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia elää ja toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Lain tarkoituksena on myös estää ja ehkäistä vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät palvelut. Laissa vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden vuoksi vaikeuksia selviytyä tavanomaisista elämän toiminnoista. (Kuosma 2009, 106-107.)

YK:n yleissopimuksen mukaan vammaiseksi henkilöksi voi luokitella, jos on pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma joka voi estää täysimääräisen osallistumisen yhteiskuntaan yhdenveroisesti. Kunnan on järjestettävä tarvittavat tukitoimet ja palvelut sisällöltään sellaisina, joita tarve vaatii. Lain mukaisia palveluja järjestettäessä on otettava huomioon yksilön tarve. Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen selvittämiseksi on ilman viivytystä laadittava palvelusuunnitelma.

Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tapahtuu muutoksia. (Kuosma 2009, 107-108.)

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaisille kohtuulliset kuljetuspalvelut, tulkkipalvelut, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasumista, mikäli yksilön tarve sitä vaatii (Kuosma 2009, 117.). Vammaisen henkilön päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettävää itsenäistä elämää tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Päivätoimintaa järjestettäessä vammaista henkilöä pidetään vamman tai sairauden vuoksi työkyvyttömänä ja henkilönä joka ei pysty osallistumaan toimintarajoitteen vuoksi työelämään ja jonka toimeentulo perustuu lähinnä etuuksista. Päivätoimintaa tulee järjestää viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, mikäli henkilö pystyy osa-aikaisesti osallistumaan työtoimintaan. (Kuosma 2009, 132.)

Päivätoiminnan on sisällöltään tuettava itsenäistä elämää ja siitä selviytymistä. Päivätoiminnan on oltava tavoitteellista toimintaa, joka sisällöltään tukee vaikeasti vammaisen henkilön niitä taitoja, jotka auttavat henkilöä selviämään arjesta mahdollisimman itsenäisesti. Päivätoiminnan tulisi tukea sosiaalista vuorovaikutusta. Vuorovaikutus muiden kanssa ehkäisee psyykkisiä ongelmia ja parantaa elämänlaatua. Päivätoiminnan tarkoitus on lisätä kontakteja kodin ulkopuolella. Päivätoiminta voi sisältää esimerkiksi ruoanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovan sekä sosiaalisen toiminnan harjoittelua. Työtoiminta puolestaan sisältää toimintakykyä edistävää työn kaltaista toimintaa, josta voidaan maksaa mm. työosuusrahaa tai muuta korvausta. Ehdotuksen mukaan vammaisella olisi oikeus osallistua päivätoimintaan, mutta ei velvollisuutta. Toiminnan järjestämisen tulisi pohjautua palvelusuunnitelmaan. (Kuosma 2011, 36-38.)

4 PÄIVÄTOIMINTA

Päivätoiminta on suunnattu vammaisille henkilöille, joilla mahdollisesti ei ole työpaikkaa tai opiskelupaikkaa. Päivätoiminnan on tarkoitus tukea ja rytmittää arkea. Pääsääntöisesti asiakkaan kunta maksaa palvelun, mikäli on todettu asiakkaan tarvitsevan palvelua, palvelun voi maksaa osassa kunnissa palvelusetelillä tai palvelun voi maksaa myös itse. Päivätoiminta on virikkeellistä, tavoitteellista ja kuntouttavaa ryhmämuotoista toimintaa. (Validia 2019)

4.1 Nuorten päivätoiminta

Päivätoiminta tukee ja tarjoaa viriketoimintaa nuorten arkeen. Validia järjestää arkisin monipuolista toimintaa päivätoiminnan muodossa nuorille. Toimintaa suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa. Toiminta sisältää erilaisia orientaatioita, kuten kokkaamista, kädentaitoja, liikuntaa, retkeilyä, keskustelua yhdessä, uusien taitojen opettelua, sekä muuta vastaavaa toimintaa. Päivätoiminnassa pääsee kokeilemaan uusia menetelmiä sekä toimintatapoja. Toimintaa järjestetään myös pienryhmissä, joka helpottaa toiminnan tarvevastaavuutta. Päivätoiminnalle tehdään yksilöllinen suunnitelma ja tavoitteet. Henkilökunta kohtaa asiakkaat aidosti, tukee ja vastaa asiakkaiden tarpeisiin, tärkeää on toimiva vuorovaikutus. Ryhmätoiminnassa saa tuoda omia näkökulmia esille ja ryhmästä saatu vertaistuki tukee arjessa selviytymistä. Päivätoiminnan tilat ovat esteettömiä, tiloissa on myös lepomahdollisuus ja päivään sisältyy ruokailu- ja kahvihetket. Asiakkaat käyvät päivätoiminnassa noin 1-5 kertaa viikossa ja toiminta-aika on klo 9-15. (Validia 2019)

NY järjestää myös työ- ja päivätoimintaa vammaisille, joka tukee itsenäiseen elämään tarvittavia taitoja, sosiaalisia taitoja ja edistää osallisuutta sekä yhteiskuntaan integroitumista. Toiminnalla tavoitellaan mahdollisimman suurta omatoimisuutta ja itsenäisyyden saavuttamista. Toiminnan asiakkaat ovat pääsääntöisesti kehitysvammaisia aikuisia. Toimintaan voi osallistua myös muutkin kuin NY:n asumisyksikön asukkaat. Työtoiminta on työnomaista toimintaa, jonka avulla harjoitetaan työhön tarvittavia taitoja sekä kehitetään asiakkaan toimintakykyä. Tarpeen mukaan työtoimintaa voidaan järjestää yksilöohjattuna. (NY 2019)

4.2 Kuntoutustoiminta

Kuntoutuksen avulla tuetaan ihmisten hyvinvointia ja selviytymistä arjessa ja elämässä, sekä elämänkulun siirtymävaiheissa. Kuntoutuksen tavoitteina pidetään toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, selviytymiskeinojen, hyvinvoinnin ja mahdollisuuksien edistämistä. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten kohdalla kuntoutuksen tärkeä tavoite on elämänhallinnan vahvistuminen. Kuntoutumisen muutosprosessina voidaan kuvailla yksilöllistä kasvua, johon sisältyy uuden oppimista ja orientoitumista uusiin haasteisiin. Kuntoutuessaan ihminen löytää omat voimavaransa, kehittää uusia taitoja, hankkii lisää tietoa, jonka avulla voi helpommin hallita omaa elämää. Uusien toimintatapojen omaksuminen helpottaa osallistumista ja selviytymistä yhteisössä. Kuntoutuksessa pyritään tukemaan yksilön omien päämäärien mukaista elämää ja elämäntapaa. Kuntoutuspalveluiden on tärkeää tukea yksilöllistä oppimisprosessia, tarjota uutta ja ajankohtaista tietoa sitä tukemaan. Toimijuuden edellytykset elämänkulussa vaativat yksilöltä orientoitumista kohti pystyvyyttä ja mahdollisuuksia. Kuntoutuksen tehtävänä on tukea yksilöä orientoitumisessa. Kuntoutujan elämänhallinnan tukeminen vaatii asiakaslähtöistä näkökulmaa, yksilön voimavaroja ja toimintakykyä edistäviä toimintatapoja. (Martin 2016, 68-69.)

Kuntoutuksen hyödyllisyyttä voidaan arvioida sen tuottamien muutosten perusteella. Kuntoutuja voi eritellä myönteisiä vaikutuksia mm. omassa toimintakyvyssään, suoriutumisesta, selviytymisestä eri elämänalueilla, omien tietojen ja taitojen kehittymisenä, sekä osallisuuden ja toimijuuden tunteen lisääntymisenä. Kokemus tarvittavan tuen saamisesta näkyy tyytyväisyytenä. Kuntoutuksen hyödyllisyyttä on kuvattu kuntoutustoiminnan yleisiin edellytyksiin, kuten palvelun saatavuuteen, sekä palveluntuottajan ammattitaitoon ja kuntoutuksen tuloksellisuuteen. Kuntoutuksellisessa ryhmätoiminnassa korostuu mm. vertaistuen merkitys. Yksilöllisessä kuntoutuksessa hyötyjä tuottaa tavoitteellisuus ja tuloksellisuus. Kuntoutuksen tärkeitä painoarvoja ovat mm. sosiaaliset kontaktit, elämänlaadun paraneminen, elämänsisältö, ystävät, toiminnallisuus, tavoitteet, apu fyysiseen/psykkiseen kuntoon sekä laajamittaisuus. Asiakkaan ja palveluntuottajan vuorovaikutus ja yhteistyö on tärkeää palvelun laadun ja hyödyllisyyden kannalta. Korostetaan myös palveluntuottajan järjestämän kuntoutuksellisen toiminnan sisällöllistä tarvestaavuutta edellytyksenä tulokselliselle toiminnalle. (Martin 2016, 163-167.)

5 TUTKIMUS

5.1 Aiheen valinta ja tavoite

Opinnäytetyön tutkimuksen aiheeksi muodostui harjoittelujakson aikana Validiassa nuorten päivätoiminnan merkitys asiakasryhmälle ja ovatko he tyytyväisiä palveluun. Tutkimuksen tavoitteena oli saada kommentteja päivätoiminnan merkityksestä ja asiakasryhmän tyytyväisyydestä palveluun ja saattaa tieto palveluntarjoajan tietoon, jotta palvelusta voidaan muokata mahdollisimman asiakkaiden näköinen kokonaisuus. Näkökulmaa haettiin myös henkilökuntaa sekä asiakasryhmän omaisia haastatteleamalla, tarkoituksena verrata kaikkien osallistujien näkökulmia keskenään, jotta voidaan havaita mahdolliset näkemuserot. Aiheen valinta perustui omaan kiinnostukseeni tehdä haastattelututkimus sekä Validian esittämistä toiveista opinnäytetyön teemoihin. Kiinnostustani herätti myös yhteistyö kyseisen asiakasryhmän parissa, sillä koin haastattelututkimuksen mielenkiintoiseksi, sillä sen kautta voin kohdata uusia haasteita haastatteleamalla toimintakyvyltään/puhekyvyltään rajoittuneita asiakkaita, josta minulla ei ollut aiempaa kokemusta. Haastattelun ja toteutuksen suunnittelu oli mielekästä ja oli ilo huomata, että asiakasryhmä osallistui mielellään tutkimukseen. Koin tutkimuksen tärkeäksi, jotta asiakkaat saavat osallisuuden kokemuksen päivätoiminnan toteutukseen ja sen mahdolliseen kehitysprosessiin sekä kokemuksen siitä, että he voivat vaikuttaa ja heidän mielipiteillään on väliä.

Tutkimus on toteutettu Turussa 12/2017 Validiassa, sekä yhden asiakkaan haastattelin hänen kodissaan ja samalla haastattelin hänen omaisensa. Validian henkilökunnan kanssa sovimme yhteistyössä, että sovin aikatauluista osallistujien kesken ja voin suorittaa haastattelut heidän tiloissaan sovittuina ajankohtina.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Olin harjoittelujaksolla Validiassa keväällä 2017, jolloin opinnäytetyön aihetta sekä toteutusta suunniteltiin yhdessä henkilökunnan sekä esimiesten kanssa. Tapasimme muutamia kertoja ja keskustelimme aiheesta ja saimme yhdessä suunnitelman valmiiksi ja sovimme, että opinnäytetyötä aletaan työstämään 2017 syksyllä. Syksyllä 2017 olin uudelleen yhteydessä Validiaan ja lähetin heille sähköisen saatekirjeen haastatte-

lututkimuksestani, jonka he edelleen lähettivät mahdollisille osallistujille. Saatekirje sisälsi tiedotteen opinnäytetyöstäni sekä sen tavoitteista, tiedon siitä, että osallistuminen on vapaaehtoista ja tulokset julkistetaan anonymisti. Kun osallistujat sekä heidän määrä oli tiedossa, lähetin sähköisesti Validiaan tutkimuslupa/suostumuslomakkeen, jonka osallistujat palauttivat täytettyinä minulle. Alkupalvelulla 2017 haastattelukysymykset olivat valmiiksi laadittu, samoin kuin suunnitelma haastattelututkimuksen toteutuksesta ja saimme haastattelun ajankohdat sovittua osallistujien kanssa. Haastatteluiden ajankohdat jakautuivat marraskuu-tammikuu ajanjaksolle, sillä aikataulujen yhteensovittaminen oli haastavaa.

Ensimmäisenä haastattelin henkilökuntaa, johon osallistui kaksi päivätoiminnan ohjaajaa, haastattelin heidät samaan aikaan. Haastattelu oli dialoginen keskustelu päivätoiminnasta, haastattelun runko oli puolistrukturoitu. Seuraavaksi haastattelin kahta nuorta aikuista > nuorten miesten päivätoiminnan asiakasta, haastattelu oli parihaastattelu, johon osallistui myös toisen asiakkaan puhetulkki. Seuraava haastattelu tapahtui nuorten päivätoiminnan asiakkaan kotona Kaarinassa, haastattelin erikseen nuoren sekä hänen omaisen. Seuraavaksi vuorossa oli yksilöhaastattelu nuorten päivätoiminnan asiakkaalle Validian tiloissa, mukana haastattelussa oli asiakkaan henkilökohtainen puhetulkki. Yhden omaisen kanssa emme saaneet aikautuluja sopimaan määrääjässä, joten lähetin hänelle haastattelukysymykset, joihin hän vastasi tammikuussa 2018 sähköpostilla. Haastattelututkimuksen osallistujia oli yhteensä 8-henkilöä. Haastatteluista kirjoitin omat muistiinpanot, en nauhoittanut haastatteluja, sillä niiden litterointi olisi ollut haastavaa, koska osa osallistujista ei kyennyt tuottamaan puhetta itsenäisesti ja puhetulkki tulkkasi vastaukset. Haastattelut olivat kestoiltaan noin 20-40minuuttia. Haastattelun teema oli kaikille osallistujille sama, mutta kysymysten muoto vaihteli osallistujien mukaisesti.

5.3 Tutkimusmetodi

Tutkimusmetodi oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Tutkimusmetodi valikoitui siksi, että saataisiin lisää henkilökohtaista informaatiota ja suoria kommentteja tutkittavasta kohteesta, eli päivätoiminnasta ja sen toteutuksesta nykyhetkellä. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille päivätoiminnan toteutuksen laatua ja positiivista merkitystä asiakaskunnan arkeen sekä kartoittaa tarvetta uudistaa päivätoiminnan toteutuksen sisältöä.

Haastattelua verrataan usein keskusteluun, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelussa kuten keskustelussa välittyy ajatukset, asenteet, mielipiteet, tunteet ja tiedot. Haastattelussa osapuolet vaikuttavat toinen toisiinsa. Haastattelun ja keskustelun ero on se, että haastattelulla kerätään informaatiota ja sillä on suunniteltu päämäärä. Haastattelulle osana tutkimusta on seuraavia ominaispiirteitä; Haastattelu on ennalta suunniteltu ja haastattelija on tutustunut tutkimuskohteeseen, tavoitteena on saada luotettavaa tietoa tutkimuskohteesta. Haastattelu on haastattelijan ohjaama. Haastattelija motivoi haastateltavaa ja pitää huolen yleisestä ilmapiiristä. Haastattelijalla ja haastateltavalla on omat roolinsa. Haastateltavan tulee tietää, että tieto käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 42-43.)

Haastatteluissa esiintyy eroja strukturointiasteissa, eli miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat valmiina, mutta niiden järjestystä voi vaihdella ja vastauksia ei ole sidottu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Puolistrukturoidulle haastattelulle on ominaista, että useat näkökohdat ovat varmoja, mutta ei kaikki. Teemahaastattelussa haastattelu on kohdennettu tiettyihin teemoihin. Teemahaastattelu ei sitoudu kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen luokitteluun, eikä haastattelukertojen määrällä ole väliä tai miten syvällinen haastattelu on. Oleellisinta on, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Teemahaastattelu tuo tutkittavan äänen kuuluviin. Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelusta puolistrukturoidun tekee se, että haastattelun aihepiiri on kaikille sama. Teemahaastattelussa kysymyksillä ei tarvitse olla tarkkaa muotoa tai järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47-48.)

5.4 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Opinnäytetyön tutkimustehtävä oli selvittää päivätoiminnan asiakkaiden kokemuksia ja toiveita päivätoiminnan toteutuksen sisällön kehittämiseen, sekä tuoda omaisten ja henkilökunnan näkökulmaa esille Validian päivätoiminnasta ja sen sisällöstä. Tarkoituksena oli kartoittaa päivätoiminnan toteutusta ja laatua asiakkaiden kokemuksen kautta.

Tutkimuksen tavoitteiden asettelun jälkeen tutkimuskysymyksiksi valikoitui seuraavat:

1. Miten henkilökunta kokee päivätoiminnan toteutuksen nykyhetkellä?

2. Miten omaiset kokevat päivätoiminnan vaikuttaneen nuoren arkeen/elämään, mitä he toivovat palvelulta ja ovatko he tyytyväisiä palveluun nykyhetkellä?
3. Miten asiakkaat kokevat päivätoiminnan vaikuttavan heidän arkeen/elämään, mitä he toivovat palvelulta ja ovatko he tyytyväisiä palveluun nykyhetkellä?

5.5 Aineistonhankinta ja analyysi

Aineistonhankinnan menetelmänä käytössä oli puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kaikille osallistujille teema oli sama, mutta kysymysten muoto ja järjestys vaihteli osallistujien mukaan. Haastattelut toteutettiin yksilö- sekä parihaastatteluina. Aineistonanalyysi tapahtui laadulliselle tutkimukselle ominaisella tulosten asettelulla taulukoihin, tulosten teemoista löytyneistä yhtäläisyyksistä voitiin tehdä johtopäätöksiä. Aineisto on purettu tekstiksi ja siitä on tehty taulukoita, joista näkyy osallistujien tuottamaa tietoa päivätoiminnasta. Kvalitatiivisen aineiston analyysin kolme vaihetta ovat aineiston kuvaus, luokittelu ja yhdistely. Aineiston kuvaileminen on oleellista analyysille, jolla pyritään kartoittamaan tapahtumien, henkilöiden ja kohteiden ominaisuuksia tai piirteitä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 145.)

5.6 Puolistrukturoitu haastattelu

Haastatteluun oli valmiina runko ja valmiit kysymykset, mutta kysymysten järjestystä ja muotoa oli mahdollista muuttaa tilanteen mukaan haastattelun edetessä. Haastattelu eteni haastattelijan johdolla, haastattelu oli kuitenkin dialogista keskustelua tutkijan ja tutkittavan välillä. Tutkittavalle annettiin mahdollisuus tuoda vapaasti mielipiteensä esille. Haastattelun tunnelma pyrittiin pitämään rentona, haastateltava tiedosti tilanteessa, että mielipiteiden ja kokemusten julki tuominen hyödyttää mahdollisesti yksilön ja ryhmän tasolla. Haastattelussa oli yksi selkeä teema ja se oli päivätoiminta, alateemoina voidaan pitää erillään kokemuksia ja tyytyväisyyttä päivätoiminnasta.

6 TULOKSET

Tutkimukseen haastateltiin 8-henkilöä, joista kaksi oli päivätoiminnan henkilökuntaa, kaksi asiakkaiden omaista sekä neljä nuorta päivätoiminnan asiakasta. Tulokset - osiossa kuvataan haastattelun osallistujien kokemuksia ja mielipiteitä päivätoiminnasta, sekä suoria lainauksia heidän kommentistaan. Tuloksissa puhutaan nuorten päivätoiminnasta sekä *föliksen* päivätoiminnasta, jotka ovat kummatkin Validian järjestämiä päivätoimintaryhmiä. Nuorten päivätoiminta on vain nuorille asiakkaille ja on kooltaan pienempi ryhmä. *Föliksen* päivätoiminta on suunnattu kaiken ikäisille asiakkaille ja se on kooltaan suurempi ryhmä. Ajoittain osan päivästä nuorten päivätoiminta sekä *föliksen* päivätoimintaryhmät yhdistetään, jolloin ryhmäkoko kasvaa suuremmaksi. Tuloksissa vastaajat kertovat ristiin "isosta ryhmästä" ja "pienryhmästä".

6.1 Nuorten kokemukset päivätoiminnasta

Nuorten kokemukset Validian päivätoiminnasta olivat pääasiassa pelkästään positiivisia. Jokainen heistä kertoi käyvänsä mielellään päivätoiminnassa. Kaksi nuorta painotti ohjaajien merkitystä ja he kokivat, että päivätoiminnassa on erittäin hyvät ja mukavat ohjaajat. Kaksi nuorta korosti huumorin tärkeyttä ja he kertoivat, että päivätoiminta sisältää positiivista huumoria. Kaikkien nuorten mielestä ryhmä ja ryhmähenki on hyvä päivätoiminnassa. Yksi nuorista kertoi, että kokee päivätoiminnan olevan aina mukavaa, kun päivät ovat erilaisia ja keksitään erilaista tekemistä. Yksi nuori kertoi, että päivät ovat mukavia, kun lähdetään ulos, joskus ei ole kivaa, mikäli ei tehdä hänen mieleisiään asioita. Kaikki nuoret kokevat päivätoiminnan tukevan arkea, yksi nuori kertoi, että päivätoiminta on hyvä asia, koska se tuo rytmin arkeen, koska kokee, että turussa on huono työvalikoima. Kolme nuorista kertoi, että ryhmätoiminta on mukavaa, mutta välillä isossa ryhmässä homma menee sähläykseksi, muuten toimii hyvin. Kaikkien nuorten mielestä päivätoiminnassa on otettu huomioon nuoruus elämänvaiheena ja se näkyy toiminnan toteutuksessa. Kaksi nuorta kokivat, että he eivät toivo päivätoiminnassa aina samanlaisia päiviä ja he saavat kyllä ehdottaa mitä voitaisiin tehdä. Yksi nuori koki, että toimintaan voisi lisätä nuoruuden näkökulmaa lisäämällä toiminnallisuutta, olemalla liikkeellä, koska ei tykkää olla paikoillaan. Yksi nuori koki, että päivätoiminta alkaa liian aikaisin, hän ei pidä klo 07 herätyksistä. Nuorten mielestä päivätoimintapäivät ovat pituudeltaan riittäviä. Yksi nuori toivoo, että päivätoiminta jatkuu hä-

nen kohdallaan vielä vuosia. Kolme nuorta kokivat, että ryhmä on välillä liian iso, että silloin voisi jakaa pienryhmiin, niin olisi mukavampaa, koska pienessä ryhmässä on vähemmän hälinää ja pystyy toteuttamaan itseään. Kolmelle ei tullut mitään parannettavaa mieleen. Kaikki nuoret kokevat toiminnan olevan tarpeeksi monipuolista ja toiminta on ohjattu hyvin. Kaikki nuoret kokevat toiminnan olevan mielenkiintoista ja puitteet päivätoiminnalle ovat hyvät. Yhden mielestä toiminnassa parasta on ryhmä. Yhden mielestä parasta on ryhmä, tekeminen, kaupparetket, luontoretket ja risteilyt. Yhden mielestä nuoruuden näkökulma näkyy toiminnassa mm. musiikista. Nuoret kokevat toiminnan olevan sisällöltään hyvää ja hyvin ohjattua, sekä heidän mielipiteet otetaan huomioon toiminnan aikana.

TAULUKKO 1 *Parasta päivätoiminnassa nuorten mielestä*

Vastausten kappalemäärä	
2	Ohjaajat
2	Ryhmä
2	Huumori
3	Erilainen tekeminen
4	Ryhmähenki
1	Rytmi arkeen
2	Retket/ulkoilu

TAULUKKO 2 *Kehitettävää päivätoiminnassa nuorten mielestä*

2	En haluaisi muuttaa mitään
2	Lisää retkiä
1	Myöhäisempi aloitusaika
2	Pienryhmiin jako useammin
2	Lisää toiminnallisuutta

Suoria lainauksia nuorten haastatteluista:

”Riippuu päivästä, jos ei mennä ulos niin ei kiinnosta”

”Käyn mielelläni”

"Tosi hyvät ohjaajat"

"Meillä on mahtava tiimi ja työhenki"

"Välillä lähdetään keskustaan tai cittariin, välillä ollaan täällä"

"Nyt päivässä on rytmi, muuten olisi tylsää"

"Vapaa-aikani on hyvää"

"Meidän kesken on mahtava huumorintaju"

"Hyvä huumori, mut on parempaakin nähty"

"Välillä on ollut sähläystä, muuten toimii hyvin"

"Mieliä otetaan huomioon, siihen on aina pyritty"

"Kuuntelen vain heviä"

"Nuoruuden näkökulmaa voisi lisätä toiminnallisuudella, en jaksa olla paikoillaan"

"Klo 07 on liian aikasin herätä, kympiltä olis hyvä"

"Toiminta on monipuolista ja riittävä kesto. Toivottavasti meidän yhteistyö kestää vielä vuosia. Olen täysin tyytyväinen. Välillä on hiukan liian iso ryhmä. Meillä oli yhdessä vaiheessa kaksi ryhmää eli puolet ja puolet. Jos se saatais toimimaan paremmin taas. Pienessä ryhmässä vähemmän hälinää"

"ohjattu hyvin"

"Mielenkiintoista"

"Tykkään kovasti"

"En haluaisi muuttaa mitään"

"Retket ovat parhaita"

"Pienessä ryhmässä saa ilmaista itseään"

"Ei muuta"

6.2 Omaisten kokemukset päivätoiminnasta

Yksi omainen kokee, että nuorelle on hyötyä päivätoiminnasta, koska siellä saa seuraa ja vertaistukea peruskoulun päättymisen jälkeen, pääasia että päivässä on rytmi, toimintaa ja muita ihmisiä. Omainen kokee, että palvelu on vastannut odotuksia, nuori käy mielellään ja viihtyy, se on tärkeintä. Omaisen mielestä toiminta on ollut monipuolista, aikataulu on hyvä, niin tietää mitä on tulossa. Omainen toivoo leivontaan lisää reseptiikkaa, koska nuori ei osaa reseptejä ulkoa. Omainen kokee palvelun tukevan nuoren arkea rytmin vuoksi, että kokee itsensä tärkeäksi, toimintaa nuorelle ja saa toteuttaa itseään. Omainen toivoo, että niinä päivinä kun päivätoiminnassa on vähän asiakkaita, niin voisi tehdä enemmän retkiä, koska nuorella on mahdollisuus kulkea. Omaisen mielestä nuoruus näkyy toiminnan toteutuksessa mm. musiikki valinnoissa ja peleissä. Omaisen mielestä palvelua voisi kehittää lisäämällä retkiä. Omaisen mielestä on hienoa, että Validiassa on päätetty järjestää nuorten päivätoiminnalle oma ryhmä, sillä pienemmässä ryhmässä saa enemmän aikaiseksi.

Toinen omaisista toivoo, että nuori viihtyy päivätoiminnassa ja tekeminen on monipuolista ja tavoitteellista, ei vain ajan kuluttamista. Toinen omaisista on tyytyväinen palveluun ja toivoo palvelun jatkuvan. Omaisen mielestä vaikuttaa siltä, että toiminta on monipuolista. Omaisen mielestä on hienoa, että nuori on tutustunut muihin päivätoiminnassa ja saa ikäistään seuraa toimintapäivinä. Kädentyöt ja kokkailut ovat omaisen mielestä hieno asia, sekä se että omat mielipiteet saa tuoda julki. Omaisen mielestä viestintä ja kommunikointi ovat tärkeitä, jotta nuorella säilyy halu ohjata omaa elämää. Esimerkiksi chattailu tai videopuhelut muualle suomeen eri päivätoimintoihin tai esim. artisteille joita on käsitelty päivätoiminnassa olisi kokemusrikas asia. Tärkeää olisi myös ajankohtaisten asioiden seuraaminen ja niistä keskustelu, tunteiden, toiveiden ja haaveiden käsittely sekä syvälliset keskustelutuokiot. Omaisen mielestä nuoruuden näkökulmaa voisi lisätä esim. tietotekniikkaa hyväksikäyttämällä, iPadeilla voisi tehdä sarjakuvia, animaatioita, elokuvia, tai vaikka facetime puheluita muualle Suomeen päivätoimintaan. Tai muualta voisi kutsua porukkaa vierailulle tai voisi lähteä retkelle esim. Hki/Tre. Joskus voisi tehdä jopa koko päivän kestävä retken taikka jopa yön yli. Omainen toivoisi päivätoimintaan lisää retkiä, esimerkiksi museoihin, nähtävyyksiin, kaupungille, keväällä ja kesällä ulos jokirantaan, torille, kauppahalliin, vierailu Vimmaan taidepajoihin. Voisi lähteä teatteriin, konserttiin, taidenäyttelyyn, jonnekin mitä Turussa tapahtuu. Voisi tulla vierailijoita kertomaan jostakin asiasta tai esiintymään, psykolo-

gi/psykoterapeutti kertomaan ja puimaan yhdessä nuorten kanssa elämän kiperiä kysymyksiä.

TAULUKKO 1 *Omaiset toivovat päivätoiminnalta:*

Vastausten kappalemäärä	
2	Lisää retkiä
2	Vertaistukea nuorille
1	Reseptiikkaa kokkailuun
2	Itsensä toteuttaminen
2	Toiminnallisuus on tärkeää
1	Tavoitteellinen toiminta
1	Viestintä, kommunikointi, chattailu muihin päivätoimintoihin
1	Ajankohtaisten asioiden seuraaminen
1	Tunteiden käsittely ja syvälliset keskustelut
1	Vierailijat
1	Tapahtumiin osallistuminen

6.3 Ohjaajien näkökulma päivätoiminnasta

Päivätoiminnan ohjaajien mielestä hyvä päivätoiminta pohjautuu asiakaslähtöisyyteen. Ohjaajien mielestä ohjaajana toimimisessa on tärkeää muistaa ammatillisuus ja asenne, se miten asiat ilmaisee. Tärkeää on antaa asiakkaille aikaa ja tilaa tulla kuulluksi. Tärkeää on jokaisen tasavertainen huomiointi ja keskustelu. Ohjaajat kertoivat, että nuorten päivätoiminnan tavoitteita ovat mm. tarjota sisältöä elämään peruskoulunsa päättäneille nuorille ja näin ehkäistä syrjäytymistä. Nuorten omaiset saavat omaa aikaa ja pääsevät esim. töihin. Ohjaajat kertoivat, että palvelun toteutuksessa asiakkailla on henkilökohtaisia tavoitteita, joihin pyritään vastaamaan. Palvelulla on myös omat tavoitteensa, joihin pyritään toiminnan toteutuksen sisällä. Palvelun tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä, tarjota rytmiä sekä mielekästä tekemistä arkeen, kuntouttava toiminta, vertaistuki sekä sosiaaliset verkostot sekä uusien asioiden kokeilu/oppiminen. Asiakkaille tärkeää on jo paikalle saapuminen ja kotoa poistuminen. Joskus henkilökohtaisiin

tavoitteisiin vastaaminen ryhmässä vaikeaa, sillä ryhmässä on toimintakyvyltään hyvin eritasoista väkeä, he näkevät sen haasteena. Ohjaajat kuvailivat nuorten päivätoimintaa seuraavasti: Toiminta perustuu siihen mitä asiakkaat haluavat. Asiakasryhmältä on vaikea saada irti mitään toiveita, sillä ryhmä ei ole kovin itseohjautuvainen, vaan keskustelua ohjaa lähes aina toiminnan ohjaaja. Ryhmän haasteena koetaan heikkotasoinen toimintakyky. Päivätoimintaa järjestetään nykyään 5-päivää viikossa klo 9-15 ja ryhmässä on 4kpl osallistujia. Pienryhmässä yksilöhuomio on mahdollista toteuttaa kattavasti ja pienryhmä on rauhallisempi kuin esim. föliksen päivätoiminta. Monille osallistujille päivätoiminta saattaa olla päivän ainoa sosiaalinen kontakti, tärkeää on yhdesäolo. Ohjaajat kertoivat nuorten päivätoiminnan eroavan föliksen päivätoiminnasta seuraavasti: He eivät huomaa osallistujien toiveissa suurta eroa, musiikkimaussa sen ehkä huomaa. Nuorten päivätoiminnassa on melko olematon asiakkaiden toivelista. Ohjaaja yrittää tehdä toiminnasta mahdollisimman monipuolista. He toimivat mm. teemojen mukaisesti, johon onkin valtakunnallinen ohjeistus. Ohjaajat kertoivat seuraavasti: Haasteena koetaan ehkä aamupäivän ensimmäinen tunti, sillä siihen aikaan esim. föliksessä juodaan kahvia/teetä ja keskustellaan sekä orientoidutaan päivään, mutta nuorten ryhmäläiset eivät juo kahvia eivätkä aloita keskustelua ryhmässä, joten se koetaan vähän tyhjäksi hetkeksi, johon voisi keksiä jotain muuta sisältöä. Jos ryhmään saataisiin lisää osallistujia, saattaisi toiminta monimuotoistua. Ohjaajien mielestä asiakkaat osallistuvat ja tulevat aina mielellään päivätoimintaan. Ohjaajien mielestä ohjaaja voi omalla panoksellaan vaikuttaa toiminnan laatuun seuraavasti: Asiakasta ei kohdata ns. vammaisena vaan ihmisenä ja yksilönä. Nuorten toiminnan huippujuttuna nähdään mahdollisuus yksilöohjaamiseen. Työ on opettanut heitä kohtaamaan asiakkaan oikein, tärkeää on luottamus kohtaamisessa, pitää antaa aikaa puhua ja tulla kuulluksi, katsekontakti ja kiinnostuneisuus ovat tärkeitä, sekä kiireettömän ympäristön ja kontaktin luominen asiakkaan kanssa.

TAULUKKO 1

Henkilökunnan kuvaus nuorten päivätoiminnasta:

Vastausten kappalemäärä	
2	Hyvä päivätoiminta pohjautuu asiakaslähtöisyyteen
2	Asenne, ammatillisuus ja asioiden oikein ilmaisu on tärkeää
2	Asiakkaiden kokemus kuulluksi tulemisesta on tärkeää
2	Tasavertainen huomiointi on tärkeää
2	Keskustelu ryhmässä sekä yksilötasolla on tärkeää

2	Toiminnalla tavoitellaan rytmiiä arkeen ja ehkäistään syrjäytymistä
2	Toiminta tarjoaa vertaistukea, tekemistä arkeen, yhdessäoloa sekä kuntouttavaa toimintaa
2	Asiakkaille tärkeää on jo kotoa poistuminen
2	Haasteena nähdään asiakkaiden eritasoinen toimintakyky, itseohjautuvuuden puute, liian pieni ryhmä
2	Nuorten pienryhmässä on mahdollista yksilöohjaaminen
2	Osallistujien suurempi määrä voisi monimuotoistaa toimintaa
2	Asiakasta ei kohdata ns. vammaisena, vaan ihmisenä ja yksilönä
2	Asiakkaat tulevat aina mielellään päivätoimintaan
2	Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan teemoittain
2	Tärkeää asiakkaan kohtaamisessa on kiireettömyys, katsekontakti, ajan antaminen, luottamus, keskusteluyhteys, kiinnostuneisuus ja kuulluksi tuleminen

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus on toteutettu ja kohdistettu Validian sisäiseen päivätoimintaan ja tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat osallisia kyseiseen päivätoimintaan, joten näin ollen tutkimus antoi tutkittavasta kohteesta sisäisesti tärkeää informaatiota. Tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan muita päivätoimintoja, sillä se on keskitetty vain Validian sisäistä päivätoimintaa käsitteleväksi haastattelututkimukseksi, jolla pyrittiin saamaan tietoa asiakkaiden tyytyväisyydestä palveluun sekä kaikkien haastateltujen osalta informaatiota mahdollisista kehitystoiveista Validian päivätoimintaan. Tutkimustulokset tutkittavasta kohteesta, eli Validian päivätoiminnasta ovat asiakkailta suoraan kuultua palautetta ja on näin ollen luotettavaa. Vastausten luotettavuutta pyrittiin vahvistamaan niin, että nuorten ja omaisten haastattelujen aikana paikalla ei ole Validian henkilökuntaa, joka saattaisi vaikuttaa vastausten sisältöön. Tutkimukseen osallistujien määrä oli kuitenkin pieni, joten tulokset voisivat olla erilaiset, mikäli tutkimusjoukko olisi ollut suurempi. Tutkimuksen laajuutta piti kuitenkin rajata sen kokoiseksi, joka on mahdollista toteuttaa yksilönä opinnäytetyöhön sopivaksi.

Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa tärkeimpinä eettisinä periaatteina pidetään suostumusta, luottamuksellisuutta, tutkimuksen seurauksia ja yksityisyyttä. Eettisyyteen

liittyy paljon muutakin, kuten tutkijan yleinen toiminta sekä laillisuuskysymykset. Tutkimuksen tarkoitus kattaa kysymyksen, että miten se parantaa tutkittavaa inhimillistä tilannetta. Tutkimuksen suunnitelmalla tarkoitetaan tutkimuksen eettistä sisältöä, osallistujien suostumusta sekä tutkimuksen seurauksia. Haastattelutilanteessa suojellaan tietojen luottamuksellisuutta. Haastattelujen purku on luottamuskysymys, miten tarkkaan osallistujien lausumat kirjataan. Analyysissä eettiset kysymykset tulevat esiin, kun pohditaan miten syvällisesti tai kriittisesti tutkimus voidaan analysoida. Tutkijan tehtävänä on esittää saatu tieto niin todennetusti kuin mahdollista. Raportoinnissa on otettava huomioon sen seuraukset haastateltaville sekä muille instituutioille, sekä tietysti luottamuksellisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20.)

Tutkimus on toteutettu eettistä näkökulmaa noudattaen. Osallistujilta on ennen haastattelua pyydetty kirjallinen/suullinen suostumus haastatteluun ja tulosten julkistamiseen opinnäytetyön raportissa anonymiteettiä kunnioittaen, osallistujia on informoitu saatekirjeellä tutkimuksen sisällöstä, tarkoituksesta ja mitä haastattelu koskee. Haastateltavilta saatu tieto on kirjattu juuri niin kuin se on tuotu julki ja lausuttu, siihen mitään lisäämättä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päivätoiminnan asiakkaiden ja omaisten haastatteluiden vastausten perusteella voidaan tulkita, että Validian nuorten päivätoimintaan ollaan tyytyväisiä ja siihen osallistutaan mielellään, näin kokevat itse nuoret sekä omaisilla ja henkilökunnalla on sama näkökulma. Haastattelukysymyksiin sisältyi kysymys myös siitä, että onko päivätoiminnan toteutuksessa otettu huomioon nuoruus elämänvaiheena, sillä päivätoimintahan on kohdistettu nuorille. Asiakkaiden ja omaisten vastausten perusteella nuoruus elämänvaiheena on otettu tarpeeksi huomioon päivätoiminnan toteutuksessa.

Nuoret kokevat päivätoiminnan toteutuksessa tärkeiksi ohjaajat, huumorin, ryhmän, pienryhmätoiminnan sekä monipuolisen tekemisen/toiminnallisuuden. Omaiset kokevat tärkeiksi asioiksi päivätoiminnan sisällössä vertaistuen merkityksen, oman itsensä toteuttamisen, päivätoiminta tuo sisältöä arkeen, monipuolisen tekemisen ja toiminnallisuuden, kuten retkeilyn päivätoimintaryhmässä sekä vuorovaikutuksen ympäristön kanssa. Ohjaajat kokevat päivätoiminnan tärkeiksi tehtäviksi syrjäytymisen ehkäisemisen, asiakaslähtöisyyden, arjen rytmin, sosiaaliset kontaktit asiakkaille, kuntouttava toiminta, toiminnallisuus/yhdessäolo, asiakkaan kuulluksi tuleminen, pienryhmätoiminnan mahdollistama yksilöohjaaminen ja asiakkaan kohtaaminen kiireettömästi.

Päivätoiminnan asiakkaat toivovat päivätoiminnan toteutukseen lisää toiminnallisuutta tai retkiä, pienryhmiin jakoa useammin ja osa on tyytyväisiä palveluun näin, eivätkä haluaisi muuttaa mitään. Omaiset toivovat päivätoiminnan toteutukseen lisää retkiä/tapahtumiin osallistumista ja monipuolista toiminnallisuutta, syvällisiä keskusteluhetkiä/tunteiden käsittelyä ja kommunikointia/viestintää ympäristön kanssa, sekä ajan-kohtaisten asioiden seuraamista ja nykyaikaisten viestintävälineiden/median käyttöä. Ohjaajat kokevat päivätoiminnan haasteena orientoitumisen päivän aloitukseen, liian pienen ryhmän/ryhmän heikon itseohjautuvuuden, vähäiset toiveet toteutuksen sisällölle sekä asiakasryhmän eritasoisen toimintakyvyn.

TAULUKKO 1 Yhteenveto tyytyväisyydestä palvelun toteutuksen sisältöön ja laatuun

Asiakkaat: 4kpl	Palvelun toteutus ja sisältö:	TYTYVÄISIÄ 4/4
Omaiset: 2kpl	Palvelun toteutus ja sisältö:	TYTYVÄISIÄ 2/2
Henkilökunta: 2kpl	Palvelun toteutus ja sisältö:	TYTYVÄISIÄ 2/2

TAULUKKO 2 Yhteenveto palvelun tärkeiksi koetuista sisällöistä

Päivätoiminnassa tärkeää on (asiakkaat,omaiset,henkilökunta):
Ryhmän vertaistuki
Hyvät ohjaajat
Huumori
Pienryhmiin jakaminen
Toiminnallisuus/tekemisen monipuolisuus
Retket
Ryhmä/ryhmähenki
Itsensä toteuttaminen
Arjen rytmi/sisältö
Vuorovaikutus
Syrjäytymisen ehkäiseminen
Asiakaslähtöisyys
Kuntouttava toiminta
Kuulluksi tuleminen

TAULUKKO 3

Yhteenveto toiveista palvelun sisällön kehittämiseen

Toiveet palvelun sisällölle (asiakkaat, omaiset, henkilökunta):
Pienryhmät
Retket
Monipuolinen toiminnallisuus
Osallistuminen tapahtumiin
Keskusteluhetkiä/tunteiden käsittelyä
Kommunikointia/viestintää ympäristön kanssa
Ajankohtaisten asioiden seuraamista ja niistä keskustelua
Nykyaikaisten viestintävälineiden käyttöä/median hyödyntämistä
Työkaluja ryhmän orientoitumiseen ja itseohjautuvuuteen

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe valikoitui silloisen harjoittelupaikkani ja toimeksiantajani toiveista ja tarpeista käsin. Yhdessä toimeksiantajan, eli Turun Validia-talon henkilökunnan kanssa mietimme tutkimuksen toteutusta ja tein tutkimussuunnitelman, jota lähdin toteuttamaan ja siitä syntyi tämä haastattelututkimus.

Opinnäytetyön teoriaosuudella haluan johdatella lukijaa tutkimuksen teemoihin, eli nuoruuteen, vammaisuuteen, vammaisena elämiseen ja millaista se on, sekä päivätoimintaan, siihen kohdistuviin vaatimuksiin ja kuntouttavaan puoleen. Teoriaosuuden valitsin asiakasryhmän perusteella sekä itseäni kiinnostavin perustein ja sen on tarkoituksena kuvata elämänkaarta, nuoruutta ja vammaisuutta eri lähteiden pohjalta. Teoriaosuus liittyy kokonaisuudessaan opinnäytetyön asiakasryhmän elämäntilanteeseen. Teoriassa käsitellään myös toimintakykyä ja sen rajoitteita, ne on valittu teoriaosuuteen sillä perusteella, että tutkimukseen osallistuneella asiakasryhmällä ilmeni tätä kirjoa.

Opinnäytetyön haastatteluiden tekeminen oli mukavin osuus, haastattelut sujuivat hyvin, tunnelma ja ilmapiiri oli aina hyvä, osallistujat osallistuivat hyvillä mielin haastattelutilanteisiin ja kertoivat avoimesti toiveistaan. Haasteina koin aikataulujen yhteensovittamisen ja asiakasryhmän toimintakyvyn rajoitteet, kuten puhekyvyn rajallisuuden. Opinnäytetyön raportin kirjoittamisen osuus venyi aikataulullisista syistä. Haastattelumateriaalin purku, kirjaus ja yhteenveto oli mielekäs tehtävä, sillä materiaalia ei kertynyt kovin paljon, joka johtui pienestä tutkimusjoukosta. Silti koen, että tutkimus vastasi tutkimuskysymyksiin ja palveluun koettu tyytyväisyys ja toiveet saatiin esille. Haastattelukysymykset tehtiin siltä pohjalta, jotta saadaan vastauksia haluttuihin kysymyksiin, eli päivätoiminnan laatuun ja sisältöön koettuun tyytyväisyyteen. Haastattelutilanteet olivat kestoltaan 20-40min ja koen ne riittävän mittaisiksi tämän asiakasryhmän kanssa. Tutkimus ei ehkä ollut kovin syvälinen, mutta se vastasi toimeksiantajan kysymyksiin palvelusta.

Henkilökohtaisesti olen tyytyväinen tutkimukseen, sen toteutukseen ja koen oppineeni paljon uutta. Opinnäytetyön raportti olisi voinut olla kattavampi kokonaisuus, mutta aikataulun rajallisuuden vuoksi siitä muodostui tämä kokonaisuus. Lähdeluettelo olisi voinut olla pidempi, mutta koen siinä olevan tarpeeksi tähän tutkimukseen nähden.

LÄHTEET

Ahola-Launonen, J.; Häyry, M. & Takala, T. 2018. Oikeudenmukaisuuden ongelma. Tallinna: Gaudeamus.

Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Lyytinen, P.; Nurmi, J-E.; Pulkkinen, L. & Ruoppiola, I. 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: University Press.

Kaski, M.; Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. Helsinki: WSOY.

Korpijaakko-Huuhka, A-M. & Launonen, K. 2009. Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perustarpeita. Helsinki: Yliopistopaino.

Kuosma, T. 2009. Uudistettu vammaispalvelulaki. Helsinki: Kirja kerrallaan.

Kuosma, T. 2011. Vaikeavammaisen subjektiiviset oikeudet. Helsinki: Kirja kerrallaan.

Martin, M. 2016. Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys. Turenki: Hansaprint oy.

Vehmas, S. 2010. Vammaisuuden kokeminen ja kokemisen vammaisuus. Suomen vammaistutkimuksen Seuran 2. vuosikirja. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Nuortenystävät.fi 2019. Työ- ja päivätoiminta. Viitattu 19.5.2019
<https://www.nuortenystavat.fi/palvelut/Päivätoiminta>

Validia.fi 2019. Päivätoiminta. Viitattu 19.5.2019
<https://validia-asuminen.fi/palvelut/paivatoiminta/>

Peda.net 2019. Ihmisen elämänkaari. Viitattu 11.5.2019
<https://peda.net/lappeenranta/peruskoulut/kimpisen-koulu/ylakoulu/terveystieto/jarinnanen/terveystieto22/1-terveys/1-3-elamänpolku/>

SAATEKIRJE

Hei, olen Turun ammattikorkeakoulusta valmistuva sosionomiopiskelija ja työstän parhaillani opinnäytetyötäni yhteistyössä Validia-talon henkilökunnan kanssa. Opinnäytetyöni aihe liittyy Validia-talon uuteen palveluun > lasten ja nuorten päivätoimintaan, sekä palvelun sisältöön/toteutukseen. Palvelun tarkoituksena on muotoutua sisällöltään asiakkaiden toiveiden ja tavoitteiden mukaiseksi, sekä palvelun on tarkoitus toteutua mahdollisimman asiakaslähtöisesti.

Etsin opinnäytetyötäni varten Validia-talon lasten ja nuorten päivätoiminnan asiakkaista sekä heidän omaisistaan haastateltavia opinnäytetyöni haastattelututkimukseen. Olen suorittanut 5-viikkoa kestävästä harjoittelujakson Validia-talon lasten ja nuorten päivätoiminnassa keväällä 2017, eli osa asiakkaista ovat tuttuja minulle. Haastattelun sisältö koskee Validia-talon lasten ja nuorten päivätoimintaa sekä palvelun toteutusta. Tavoitteena on selvittää mitä asiakkaat palvelulta toivovat, sekä saada myös omaisten näkökulma palvelun sisällöstä esille, jotta palvelua voidaan edelleen kehittää vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Haastatteluiden sisältö tulee opinnäytetyöni raporttiin täysin anonymisti, osallistujien nimiä tai muita tietoja ei tulla mainitsemaan opinnäytetyöni julkaisussa. Haastatteluiden mahdollinen ajankohta voisi olla syksyllä 2017 aikana ja haastattelupaikkana voi toimia esimerkiksi Validia-talo, nuoren/huoltajien koti tai muu sovitettu tila, haastattelupaikka valikoituu osallistujien toiveiden mukaisesti. Haastattelutilanne toteutuu asiakaskohtaisesti sekä asiakaslähtöisesti.

Halukkaat osallistujat voivat ehdottaa sopivaa ajankohtaa sekä tilaa haastattelulle minulle tai Validia-talon henkilökunnalle, sekä lisätietoja haastattelututkimuksesta voi tiedustella Validia-talon henkilökunnalta tai minulta.

Yhteystietoni:

Pipsa Ruohonen, Sosionomi Turku AMK

p. 0440810911 / ruohonen.pipsa@luukku.com

TUTKIMUSLUPA

Tähän lomakkeeseen voi rastittaa sekä allekirjoittaa suostumuksen, mikäli olet halukas osallistumaan haastattelututkimukseen

Haluan osallistua haastattelututkimukseen (Nuori)

Haluan osallistua haastattelututkimukseen (Huoltaja/omainen)

Nimi, päivämäärä ja allekirjoitus:

Huoltaja/omainen _____

Nuori _____

Henkilökunnan haastattelukysymykset

HENKILÖKUNTA → 1.11.2017 klo 13-13.45 (Parihaastattelu)

1. Mitä on hyvä päivätoiminta?
2. Mikä on teille henkilökohtaisesti tärkeää, kun toteutate työtänne?
3. Mikä on nuorten päivätoiminnan toiminnan tavoite?
4. Tukeeko toiminnan toteutus tavoitteita?
5. Miten kuvailisitte nuorten päivätoimintaa? (Onko se monipuolista?)
6. Miten nuorten päivätoiminta eroaa aikuisten päivätoiminnasta? Näkyykö nuorten päivätoiminnan toteutuksessa nuoruuden näkökulma enemmän?
7. Miten kehittäisitte nuorten päivätoimintaa?
8. Ovatko asiakkaat mielestänne viihtyneet päivätoiminnassa?
9. Miten henkilökunta voi panoksellaan vaikuttaa päivätoiminnan laatuun?

Nuorten miesten päivätoiminnan haastattelukysymykset 23.11.2017 klo 13-13.45 Validiassa/Parihaastattelu

1. Käytkö mielelläsi päivätoiminnassa?
2. Mikä on parasta päivätoiminnassa?
3. Onko päivätoiminta ollut kiinnostavaa?
4. Onko päivätoiminnasta hyötyä/iloa/tukea arkeesi/elämäsi?
5. Mikä päivätoiminnan ohjauksessa on parasta?
6. Onko ryhmätoiminta mielestäsi mukavaa?
7. Onko päivätoiminnan toteutuksessa mielestäsi otettu huomioon nuoruus elämänvaiheena/suunnattu toiminta juuri nuorille/ ikänäkökulma? (Miten voisi lisätä?)
8. Haluaisitko muuttaa päivätoimintaa jotenkin? Jotain lisää/vähemmän? Onko toiminta monipuolista/riittävää yms.?
9. Haluatko lisätä aiheeseen vielä itse jotain?

**NUORTEN PÄIVÄTOIMINNAN ASIAKKAIDEN HAASTATTEUKYSYMYKSET 26.11.2017
klo 14-14.30 (asiakkaan kotona/yksilöhaastattelu) 27.11.2017 klo 13.30-14
(Validiassa/yksilöhaastattelu)**

1. Kätkö mielelläsi päivätoiminnassa?
2. Onko toiminta ollut monipuolista/vastannut odotuksiasi
3. Onko toiminta ohjattu mielestäsi hyvin
4. Tukeeko toiminta arkeasi/tavoitteitasi/mielenkiinnonkohteitasi?
5. Otetaanko mielipiteesi huomioon?
6. Tuetaanko sinua toiminnan aikana riittävästi ja tarvitsemallasi tavalla?
7. Onko toiminta-aika mielestäsi sopivan mittainen?
8. Onko päivätoiminnan tilat mielestäsi hyvät toiminnan toteuttamiseen?
9. Oletko tyytyväinen palveluun?
10. Oletko viihtynyt päivätoiminnassa kokoontuvan ryhmän parissa/tyytyväinen ryhmätoimintaan?
11. Haluaisitko muuttaa toiminnan toteutuksessa jotain? (Kesto, sisältö, tuki, yms.?)
12. Mikä on parasta toiminnassa?
13. Onko toiminta sisällöltään mielestäsi suunnattu nuorille/ikäkoko kulma/näkykö toteutuksessa?

OMAISTEN HAASTATTELUKYSYMYKSET → 26.11.2017 (Asiakkaan kotona/yksilöhaastattelu) & Tammikuu 2018 (Kysymykset sähköpostilla toiselle omaiselle)

1. Mitä omaisena toivot/odotat palvelulta? (Onko tiettyjä tavoitteita)
2. Oletko ollut tyytyväinen palveluun/onko vastannut odotuksiasi?
3. Onko palvelu ollut monipuolista?
4. Onko palvelu tukenut nuoren arkea/elämänvaihetta yms. jollain tavalla?
5. Millaisista asioista olisi hyötyä juuri tälle nuorelle, jotka on mahdollista toteuttaa päivätoiminnan puitteissa?
6. Onko toiminta mielestänne suunnattu nuorille, niin että toiminnassa on otettu huomioon nuoruus elämänvaiheena/ikäkänäkölma? Millä tavoin sen näkyvyyt-tä voisi lisätä?
7. Haluaisitko muuttaa/kehittää palvelun toteutuksessa/sisällössä jotain?
8. Haluatko kommentoida tai lisätä aiheeseen jotain vielä?